AMMATTIOSAAMISEN KEHITTÄMISYHDISTYS

LAUSUNTO 30.9.2026

Sivistysvaliokunta
siv@eduskunta.fi

HE 177/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle opintoetuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle opintoetuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Yleiset huomiot esityksestä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi opintoetuuslaki ja kumottavaksi nykyinen opintotukilaki. Uudessa laissa säädettäisiin opintorahasta, asumislisästä, opintolainan valtiontakauksesta, korkoavustuksesta ja opintolainahyvityksestä. Esityksellä muutettaisiin lisäksi muun muassa koulumatkatukilakia ja oppivelvollisuuslakia. Esityksen tavoitteena on mahdollistaa ensisijaisesti täysipäiväinen opiskelu, turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa.

AMKE pitää opintoetuuksia koskevan kokonaisuuden selkeyttämistä ja ajantasaistamista perusteltuna. Opiskeluaikaisen toimeentulon tulee mahdollistaa opintoihin keskittyminen, edistää tutkintojen suorittamista ja ehkäistä opintojen keskeytymistä. Opintoetuuksien tulee turvata opiskelijoiden yhdenvertaiset mahdollisuudet hakeutua soveltuvaan koulutukseen. On tärkeää, että opintotuen muutoksilla tuetaan kaikkien koulutusmuotojen läpäisyä ja sujuvia siirtymiä koulutuksesta työelämään tai jatko-opintoihin.

Vanhempien tulojen vaikutus opintorahaan

Ehdotetun opintoetuuslain 22 §:n 1 momentin mukaan vanhempansa luona asuvalla alle 20-vuotiaalla muulla kuin korkeakouluopiskelijalla olisi oikeus opintorahaan, jos vanhempien veronalaisten ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä olisi enintään 43 000 euroa vuodessa. Opintorahaa vähennettäisiin jokaista tulorajan ylittävää täyttä 1 070 euroa kohden viisi prosenttiyksikköä. Vanhempien tulojen vähentävää vaikutusta ei sovellettaisi korkeakouluopiskelijoihin.

AMKE esitti jo hallituksen esitysluonnoksesta 15.6.2026 antamassaan lausunnossa huolensa, että sääntely kohtelee opiskelijoita eri tavoin koulutusasteen, iän ja asumismuodon perusteella. AMKE yhtyi oikeuskanslerinviraston näkemykseen, jonka mukaan sääntely on merkityksellistä erityisesti perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännöksen sekä perustuslain 16 §:n 2 momentissa turvattujen sivistyksellisten oikeuksien kannalta.

Hallituksen esityksessä yhdenvertaisuutta koskevia perusteluja on täydennetty. Esityksen mukaan muussa kuin korkeakoulutuksessa vanhempiensa luona asuvien alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden vanhempien tulot voivat sekä alentaa että korottaa opintorahaa. Tätä perustellaan sillä, että oppivelvollisuuslain mukainen maksuttomuus kattaa opetuksen, oppimateriaalit ja koulumatkat. Lisäksi nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa, ammatillisessa päätoimisessa perustutkintokoulutuksessa sekä valmentavissa koulutuksissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan. Korkea-asteella vanhempien tulot voivat korottaa opintorahaa, mutta eivät alentaa sitä. Hallituksen esityksessä erilaista kohtelua perustellaan myös sillä, ettei korkeakouluopiskelijoilla ole oikeutta maksuttomaan ateriaan.

AMMATTIOSAAMISEN KEHITTÄMISYHDISTYS

LAUSUNTO 30.9.2026

AMKE katsoo, etteivät täydennetyt perustelut poista sääntelyyn liittyvää yhdenvertaisuusongelmaa. Säännös kohdistuisi muihin kuin korkeakouluopiskelijoihin ja siten erityisesti ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opiskelijoihin. Esitys säilyttäisi koulutusasteeseen perustuvan eron opiskelijoiden henkilökohtaisen toimeentulon määräytymisessä.

AMKE esittää, että ehdotetun opintoetuuslain 22 §:ää muutetaan siten, ettei vanhempien tuloilla ole toisen asteen opiskelijan opintorahaa vähentävää vaikutusta silloin, kun vastaavaa vähentävää tarveharkintaa ei sovelleta korkeakouluopiskelijoihin. Vanhempien pienet tulot voivat jatkossakin olla peruste opintorahan korottamiselle.

Tukiaika muissa kuin korkeakouluopinnoissa

Esityksen mukaan oppivelvollisuusopintojen jälkeen suoritettavien toisen asteen opintojen opintotukeen oikeuttava aika rajattaisiin 52 tukikuukauteen.

AMKE pitää 52 tukikuukauden enimmäisaikaa perusteltuna. Ratkaisu tukee opintojen suunnitelmallista etenemistä ja kannustaa tutkinnon suorittamiseen. Myönteistä on myös, että esityksessä laajennetaan mahdollisuutta harkinnanvaraiseen tukiajan pidennykseen myös muihin kuin korkeakouluopintoihin. Tämä parantaa mahdollisuuksia huomioida opiskelijoiden yksilölliset tilanteet ja turvaa opintojen loppuun saattamista silloin, kun viivästymiseen on perusteltu syy.

Oppivelvollisen erityinen asumislisä ja koulumatkatuki

Esityksessä oppivelvollisuuslain mukaisista koulutuksen järjestäjien maksamista majoitus- ja matkakorvauksista luovuttaisiin. Oppivelvollinen voisi saada asumiskustannuksiin erityistä asumislisää sekä opiskelupaikkakunnan asunnon ja kodin välisiin viikonloppumatkoihin koulumatkatukea. Etuuksien toimeenpano siirtyisi koulutuksen järjestäjiltä Kansaneläkelaitokselle.

AMKE pitää esitystä kannatettavana. Esitetty muutos turvaisi nykyistä paremmin opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun ja päätösten tasalaatuisuuden. Lisäksi etuuksien toimeenpanon keskittäminen Kansaneläkelaitokselle selkeyttää järjestelmää opiskelijoiden näkökulmasta ja vähentää koulutuksen järjestäjien hallinnollista työtä.

Työikäisten mahdollisuudet kouluttautua uudelleen

Opintotuki on suunnattu ensisijaisesti nuorille ja ensimmäistä tutkintoaan suorittaville, mutta työelämän muutokset lisäävät jatkuvasti myös työikäisten uudelleenkouluttautumisen tarvetta. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelee paljon aikuisia, joiden mahdollisuudet omaehtoiseen kouluttautumiseen ovat heikentyneet aikuiskoulutustuen lakkauttamisen jälkeen. AMKE katsoo, että työikäisten kouluttautumisen toimeentuloturvaa tulee tarkastella erillisenä kokonaisuutena, sillä opintoetuuslain uudistus ei yksin vastaa jatkuvan oppimisen tarpeisiin.

AMMATTIOSAAMISEN KEHITTÄMISYHDISTYS

LAUSUNTO 30.9.2026

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Emma Holsti
asiantuntija

Lisätiedot: asiantuntija Emma Holsti, emma.holsti@amke.fi, 0404108814